

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om funktionshinderservice och 4 § i socialvårdslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om funktionshinderservice och 4 § i socialvårdslagen (RP 122/2024 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 44/2024 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- jurist Terhi Karaus, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Kaarina Tuokko, social- och hälsovårdsministeriet
- budgetråd Virpi Vuorinen, finansministeriet
- biträdande justitieombudsman Maija Sakslin, riksdagens justitieombudsmans kansli
- äldreombudsman Päivi Topo, Äldreombudsmannens byrå
- specialsakkunnig Elli Björkberg, diskrimineringsombudsmannens byrå
- överinspektör Päivi Ränkä, Regionförvaltningsverket i Norra Finland
- överinspektör Emmi Hanhikoski, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira)
- chefsjurist Sami Uotinen, Velfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
- specialsakkunnig Jaana Viemerö, Velfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
- chef för funktionshinderservicen Sari Hietala, Egentliga Finlands velfärdsområde
- påverkansexpert Sari Valjakka, Autismförbundet rf
- jurist Elisa Weckman, Heta - Henkilökohtaisten Avustajien Työntekijien Liitto ry
- jurist Henrik Gustafsson, Invalidförbundet rf
- ansvarig avtalsexpert Laura Tuominen, Förbundet för den offentliga sektorn och velfärdsområdena JHL rf
- jurist Tanja Salisma, Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
- verksamhetsledare Susanna Hintsala, Förbundet Utvecklingsstörning rf
- expert Anniina Horto-Lönnqvist, Finska Hörsselförbundet rf

Betänkande ShUB 28/2024 rd

- organisationschef Annina Heini, Tröskeln rf
- organisationschef Sari Kokko, Synskadades förbund rf
- jurist Taina Kölhi, Synskadades förbund rf
- jurist Rebecka Holm, SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf
- specialsakkunnig Erja Saarinen, SOSTE Finlands social och hälsa rf
- ledande expert Päivi Ritvanen, Finlands CP-förbund rf
- verksamhetsledare Risto Hoikkanen, Föreningen Finlands Dövblinda rf
- organisationshandledare Milla Lindh, Föreningen Finlands Dövblinda rf
- ordförande Riikka Saastamoinen, Suomen Vammaisrytittäjät ry
- ordförande Veera Florica Rajala, Handikappforum rf
- universitetslektor Pauli Rautiainen
- professor Janne Salminen
- professor Kaarlo Tuori
- professor Veli-Pekka Viljanen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- social- och hälsovårdsministeriet
- Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- HUS-sammanslutningen
- Södra Karelens välfärdsområde
- Mellersta Finlands välfärdsområde
- Birkalands välfärdsområde
- Österbottens välfärdsområde
- Norra Savolax välfärdsområde
- Satakunta välfärdsområde
- Tukena-säätiö sr
- Stödsstiftelsen för barn och ungdomar med funktionsnedsättning sr
- ADHD-förbundet rf
- FDUV, förbundet för personer med utvecklingsstörning eller annan intellektuell funktionsnedsättning rf
- Andningsförbundet rf
- Andningsstöd rf
- Mannerheims Barnskyddsförbund rf
- Minnesförbundet rf
- Finlands Neuroförbund rf
- Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia rf
- universitetslektor Pauli Rautiainen
- professor Janne Salminen.

Inget yttrande av

- Hyvinvointiala HALI ry
- Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT.

Betänkande ShUB 28/2024 rd

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om funktionshinderservice och socialvårdslagen ändras.

Det föreslås att tillämpningsområdet för den lag om funktionshinderservice som träder i kraft 2025 preciseras och förtydligas på det sätt som gällande lagstiftning förutsätter. Den service som avses i lagen ska ordnas enbart i situationer när tjänster enligt annan, primär lagstiftning inte är tillräckliga och lämpliga för det nödvändiga behovet av hjälp och stöd hos en person med funktionsnedsättning. Dessutom föreslås det att tillämpningsområdet preciseras på så sätt att särskild service enligt lagen ordnas för en person med funktionsnedsättning endast om personens behov av hjälp och stöd avviker från vad som är normalt i det livsskede personen befinner sig i. Samtidigt preciseras formuleringen av definitionen av termen person med funktionsnedsättning, dock med oförändrat innehåll.

Genom den föreslagna bestämmelsen om tillämpningsområdet ändras inte den i den nya lagen om funktionshinderservice godkända utgångspunkten enligt vilken särskild service enligt lagen ordnas för ett nödvändigt behov av hjälp eller stöd till följd av en långvarig begränsning i funktionsförmågan som orsakas av en funktionsnedsättning eller sjukdom, och enligt vilken diagnosen inte bestämmer tillgången till service.

Det föreslås att bestämmelsen om klientens intresse i socialvården förtydligas så att den avgift som tas ut för servicen inte påverkar bedömningen av klientens intresse enligt bestämmelsen. Genom ändringen främjas likabehandling av klienterna också i fråga om klientavgifter.

För att trygga de nödvändiga intressena för personer med funktionsnedsättning i varje enskilt fall föreslås det i propositionen att till lagen fogas en bestämmelse om efterskänkande av en klientavgift inom social- och hälsovården eller nedsättning av avgiften i situationer där bestämmandet av avgiften för en tjänst enligt den primära lagstiftningen inom social- och hälsovården i den enskilda situationen skulle kunna hindra personen att använda servicen eller äventyra användningen. Den föreslagna bestämmelsen är en särskild skyddsbestämmelse som tryggar ställningen för en person med funktionsnedsättning i en situation där de tjänster som avses i den primära lagstiftningen i enlighet med bestämmelsen om tillämpningsområdet är tillräckliga och lämpliga för att tillgodose personens behov av hjälp och stöd.

I lagen om funktionshinderservice föreslås därtill vissa tekniska korrigeringar.

Syftet med propositionen är att trygga tillgodoseendet av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och tillgången till service samt att bibehålla lagen som en speciallag som gäller service för personer med funktionsnedsättning. Ett ytterligare mål är att förtydliga tillämpningen av lagen vid bedömningen av klientens intresse inom socialvården.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2025.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

I propositionen föreslås det att tillämpningsområdet för den redan antagna lagen om funktionshinderservice (675/2023) preciseras. Syftet med propositionen är att se till att rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och tillgången till service tillgodoses i de olika välfärdsområdena, bibehålla lagen som en speciallag som gäller service för personer med funktionsnedsättning och tillförsäkra välfärdsområdena möjlighet att finansiera reformen.

Ikraftträdandet av lagen har senarelagts från ingången av oktober 2023 till ingången av 2025 (953/2023, RP 9/2023 rd). I den antagna lagen slopades under riksdagsbehandlingen med anledning av grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 79/2022 rd) den så kallade åldersavgränsningen, vars syfte var att betona socialvårdslagens (1301/2014) betydelse som allmän lag som svarar mot befolkningens servicebehov i stort och i synnerhet den äldre befolkningens behov och att bibehålla lagen om funktionshinderservice som en speciallag som tillgodoser tjänsterna för personer med funktionsnedsättning vilka är långvarigt beroende av tjänsterna. Senareläggningen av ikraftträdandet berodde på skrivningen i regeringsprogrammet om att tillämpningsområdet för den antagna lagen om funktionshinderservice ska preciseras så att lagen förblir en speciallag och att ändamålsenliga tjänster för personer med funktionsnedsättning och en hållbar finansiering av dem ska säkerställas.

Enligt propositionsmotiven finns det behov av att precisera lagens principiella karaktär av speciallag för personer med funktionsnedsättning, eftersom lagens tillämpningsområde till följd av att åldersavgränsningen strukits inte anges tillräckligt exakt för en tydlig och enhetlig tillämpning av lagen. Till följd av ändringen blir gränssnittet mellan allmän lagstiftning och speciallagstiftning enligt propositionen otydlig i fråga om sådana äldre personer vilkas servicebehov har en orsak som har att göra med åldrandet. De föreslagna preciseringarna av tillämpningsområdet gäller dock alla personer med funktionsnedsättning. Ingen kategori av personer eller funktionsnedsättningar har lämnats utanför tillämpningsområdet.

De viktigaste ändringsförslagen i propositionen gäller 2 § om tillämpningsområdet för den antagna lagen. Förhållandet mellan den primära lagstiftningen och lagen om funktionshinderservice ska preciseras, definitionen av person med funktionsnedsättning förenklas och en skyddsbestämmelse införs om att klientavgiften efterskänks eller nedsätts i en situation där bestämmandet av avgiften för en tjänst enligt den primära lagstiftningen inom social- och hälsovården kan hindra personen att använda servicen eller äventyra användningen. I propositionen föreslås också att bestämmelsen i 4 § i socialvårdslagen om de faktorer som ska beaktas vid bedömningen av klientens intresse ska förtydligas. Dessutom föreslås vissa tekniska ändringar i lagen.

Social- och hälsovårdsutskottet anser det viktigt att lagen om funktionshinderservice, som ursprungligen planerades träda i kraft redan under 2023, äntligen träder i kraft vid ingången av 2025. Innehållet i den nya lagen motsvarar bättre än den gällande lagen från 1987 om service och stöd på grund av handikapp (380/1987) målen i grundlagen och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning att främja självbestämmanderätten och delaktigheten för personer med funktionsnedsättning samt faktisk jämlikhet i livet och samhället för personer med

Betänkande ShUB 28/2024 rd

funktionsnedsättning (RP 191/2022 rd, s. 168). Utskottet anser att propositionens mål är motiverade när det gäller att bibehålla lagen om funktionshinderservice som en speciallag som tryggar tillgången till service för personer med funktionsnedsättning och att främja tillgodoseendet av rättigheterna och tillgången till service för personer med funktionsnedsättning. Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande (GrUU 44/2024 rd) att propositionens bakomliggande mål att förtydliga lagens tillämpning på ett sätt som främjar jämlikheten och rättssäkerheten samt att säkerställa tillgången till tjänster är motiverade med tanke på grundlagen.

Social- och hälsovårdsutskottet tillstyrker lagförslagen. Nedan föreslår utskottet dock strykning av 2 § 3 mom. i den föreslagna lagen om funktionshinderservice. Där står det att det ska ordnas service för en person med funktionsnedsättning endast om personens nödvändiga behov av hjälp och stöd avviker från vad som är vanligt i det livsskede som personen befinner sig i. Grundlagsutskottet ansåg att bestämmelsen måste preciseras för att lagen ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Utskottet konstaterar att det med beaktande av lagens planerade ikraftträdande vid ingången av 2025 och tidsfristen för de propositioner som hänför sig till budgetpropositionen inte var möjligt att under riksdagsbehandlingen göra de preciseringar av bestämmelsen som grundlagsutskottet föreslår.

Social- och hälsovårdsutskottet påpekar att utskottet har velat se att en proposition om tillämpningsområdet för lagen om funktionshinderservice snarast lämnas till riksdagen, eftersom riksdagen måste ges den tid den behöver för att behandla propositionen och det efter att ändringarna godkänts också bör finnas en skälig och tillräcklig tid att förbereda sig för verkställigheten av lagen (ShUB 2/2023 rd).

Preciseringen av tillämpningsområdet för lagen om funktionshinderservice

Enligt 2 § 1 mom. i lagförslaget ska lagen tillämpas på ordnandet av särskild service för sådana personer med funktionsnedsättning som på grund av en långvarig fysisk, kognitiv, psykisk, social eller sensorisk begränsning i funktionsförmågan som orsakas av en funktionsnedsättning eller sjukdom nödvändigt behöver hjälp eller stöd för sin normala livsföring. Servicen beviljas alltid på basis av en individuell behovsprövning. Utöver de villkor som tillämpningsområdet anger ska personen uppfylla de specifika förutsättningarna för den service som övervägs.

Sakkunniga har påpekat att definitionen av personer med funktionsnedsättning i bestämmelsen är snävare formulerad än definitionen i den tidigare antagna lagen, som innehöll en mer detaljerad förteckning i tre punkter över de begränsningar i funktionsförmågan som lagen omfattar. Sakkunniga har särskilt påpekat att det i bestämmelsen inte längre uttryckligen nämns att lagen är tillämplig om personens funktionsnedsättning eller sjukdom tillsammans med de hinder som finns i samhället hindrar deltagandet i samhället på lika villkor som andra (den så kallade sociala modellen för funktionsnedsättning) och om det för att personen ska uppnå ett självständigt liv, delaktighet eller jämlikhet är nödvändigt att personen får tjänster enligt lagen.

Utskottet understryker att förenklandet av bestämmelsen om tillämpningsområdet enligt propositionsmotiven (s. 22) inte innebär några ingrepp i de begränsningar av funktionsförmågan som avses i 2 § i lagen om funktionshinderservice, som baseras på definitionerna i den allmänna kommentaren nr 6 (2018) från FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Betänkande ShUB 28/2024 rd

Definitionen omfattar enligt motiven alla begränsningar av funktionsförmågan som ingår i tillämpningsområdet för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och den antagna lagen om funktionshinderservice, och ingen grupp med funktionsnedsättning utesluts från lagens tillämpningsområde genom den föreslagna ändringen. Definitionen omfattar därför även den sociala modellen för funktionsnedsättning. Dessutom betonar utskottet att syftet med att förenkla definitionen enligt propositionen (s. 53) är att lagen fortfarande ska tillämpas på personer som tidigare i lagstiftningen har varit så kallade missgynnade personer, till exempel personer med autismspektrumtillstånd, personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och personer med lindrig utvecklingsstörning. Servicebehovet hos alla personer med funktionsnedsättning ska bedömas individuellt (se även RP 191/2022 rd).

Enligt 2 § 1 mom. i lagförslaget ordnas service enligt lagen endast om service enligt den primära lagstiftningen inte är tillräcklig och lämplig för personens individuella servicebehov och intresse. Primär lagstiftning är bland annat socialvårdslagen, hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (980/2012), lagen om småbarnspedagogik (540/2018) och lagen om grundläggande utbildning (628/1998).

Bestämmelsen avviker från motsvarande bestämmelse i den antagna lagen om funktionshinderservice genom att valet av lag inte styrs av tillgången till service utan av vilken rätt till service personen har enligt allmän lag eller speciallag. Enligt propositionen behöver regleringen preciseras för att det inte ska uppstå någon risk för tolkningen att tjänster som tillgodoser subjektiva rättigheter nödvändigtvis ska beviljas trots att servicebehovet kan tillgodoses genom primära tjänster. Avsikten är också att betona det serviceutbud inom social- och hälsovården som välfärdsområdet ansvarar för enligt den primära lagstiftningen och att förtydliga den befintliga utgångspunkten enligt vilken tillgången till service inte ska vara en styrande faktor vid bedömningen av enligt vilken lag en person ska beviljas service, utan att beslutet ska baseras på en bedömning av servicebehovet.

Utskottet ser det som lämpligt att lagen om funktionshinderservice fortsatt ska vara en speciallag för personer med funktionsnedsättning. Principen är att också den gällande lagen om service och stöd på grund av handikapp, lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda och den redan antagna lagen om funktionshinderservice är sekundära. Jämfört med det tidigare rättsläget ändrar propositionen inte heller det faktum att personen ska uppfylla de kriterier som fastställs inom tillämpningsområdet för lagen om funktionshinderservice och de servicespecifika kriterierna. Syftet är att förbättra jämlikheten för personer med funktionsnedsättning, vid behov genom positiv särbehandling så att service enligt en speciallag beviljas klienter vilkas rättigheter inte tillgodoses med hjälp av service enligt den primära lagstiftningen. Liksom propositionen (s. 52) framhåller utskottet att jämlikheten inte förverkligas så att alla erbjuds samma service eller service enligt samma lag, utan vid bedömningen av servicebehovet beaktas personens individuella servicebehov.

Sakkunniga har uttryckt oro över tillgången till anslagsbundna tjänster enligt den primära lagstiftningen, särskilt med tanke på det svåra läget i de offentliga finanserna. Utskottet betonar att välfärdsområdena med stöd av lagen om ordnande av social- och hälsovård är skyldiga att ordna också tjänster enligt den allmänna lagstiftningen i enlighet med klienternas behov. Välfärdsområdet

Betänkande ShUB 28/2024 rd

ansvarar i sista hand för att kunderna får tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster enligt 19 § 3 mom. i grundlagen. Till skyldigheten att tillgodose de grundläggande fri- och rättigheterna i 22 § i grundlagen hör likväl statens ansvar för att se till att välfärdsområdena har praktiska förutsättningar att klara av sina uppgifter.

Vanligt behov enligt livsskedet

Regeringen föreslår att tillämpningsområdet för lagen om funktionshinderservice preciseras genom att 2 § får ett nytt 3 mom. om att service för en person med funktionsnedsättning ska ordnas endast om personens nödvändiga behov av hjälp och stöd avviker från vad som är vanligt i det livsskede som personen befinner sig i. En bedömning av om behovet av hjälp och stöd för en person med funktionsnedsättning är nödvändigt görs i förhållande till personer i samma livsskede. Vid bedömningen ska det beaktas att syftet enligt 1 § i lagen bl.a. är att tillgodose jämlikhet, delaktighet och deltagande för personer med funktionsnedsättning samt att stöda ett självständigt liv och självbestämmanderätt för personer med funktionsnedsättning samt tryggheten i tillräcklig service av god kvalitet i enlighet med det individuella behovet och intresset, står det i propositionen.

I propositionen avses med livsskeden barndom och ungdom, vuxenliv samt ålderdom. Bestämmelsen är avsedd att lägga tonvikten på karaktären av speciallag på så sätt att de behov av hjälp och stöd som hänför sig till en persons olika vanliga livssituationer tillgodoses genom service enligt speciallagen endast om behovet av hjälp och stöd i anslutning till en begränsning i funktionsförmågan till följd av en funktionsnedsättning eller sjukdom avviker från det behov som vanligen hänför sig till motsvarande livsskede. Enligt propositionsmotiven inverkar personens olika livsskeden på när behovet av hjälp och stöd bedöms vara ett vanligt behov som hänför sig till det aktuella livsskedet, och när behovet avviker från det, dvs. behovet beror på en begränsning i funktionsförmågan till följd av en funktionsnedsättning eller sjukdom.

Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande (GrUU 44/2024 rd) att de bedömningsgrunder som hänför sig till livsskedena är godtagbara. Även med beaktande av propositionens motivering i fråga om livsskedena anser grundlagsutskottet dock att bestämmelsen i 2 § 3 mom. i lagförslag 1 är anmärkningsvärt öppen och lämnar rum för tolkning. Bestämmelsen bör därför preciseras. En sådan precisering kan enligt utlåtandet göras exempelvis genom att det i lagen föreskrivs om sådana omständigheter som nu endast beskrivs i propositionsmotiven och som är av betydelse för bedömningen av ett vanligt behov och genom hänvisningar exempelvis till de omständigheter som nämns i 1 § i lagen om funktionshinderservice.

Social- och hälsovårdsutskottet välkomnar i och för sig att det görs åtskillnad mellan vanligt behov som hänför sig till livsskedet och särskilt behov som beror på en funktionsnedsättning eller sjukdom. Men även sakkunniga i social- och hälsovårdsutskottet har påpekat att bestämmelsen lämnar rum för tolkning och är inexakt. Särskilt när det gäller äldre personer har det ansetts svårt att fastställa det vanliga behovet i fråga om begränsningar av funktionsförmågan, eftersom åldrande i allmänhet för med sig en viss försämring av funktionsförmågan.

Utskottet konstaterar att de konstitutionella problem som hänför sig till det föreslagna 2 § 3 mom. hänför sig till frågor som bör lösas genom en omsorgsfull egentlig lagberedning på ministerieni-

Betänkande ShUB 28/2024 rd

vå och inte under behandlingen i riksdagen. Utskottet föreslår därför och med beaktande av att lagen ska träda i kraft den 1 januari 2025 att 3 mom. stryks ur lagförslaget.

Utskottet betonar att slopandet av den explicita bestämmelsen om livsskeden i paragrafen om tillämpningsområde inte innebär att personens livsskede och livssituation inte ska beaktas när bedömningen av klientens servicebehov och klientplanen görs. Enligt propositionen (s. 73) bygger bestämmelsen på de principer som styrt tillämpningspraxis för bedömningen av servicebehovet enligt den tidigare lagstiftningen. Principerna har också identifierats i rättspraxis. Dessutom betonar utskottet att de övriga preciseringarna av förhållandet mellan den primära lagstiftningen och lagen om funktionshindersservice samt de ändringar i klientavgifterna som behandlas nedan framhäver behovet av en speciallag om funktionshindersservice.

Utskottet konstaterar dock att slopandet av momentet i vissa situationer kan leda till att klienter överförs särskilt från tjänster för äldre till tjänster för personer med funktionsnedsättning och att det har de kostnadseffekter för välfärdsområdena som beskrivs nedan. Konsekvenserna av det ändrade tillämpningsområdet och strykningen av momentet klarnar först vid genomförandet. Utskottet understryker att det är angeläget att tillämpningen av lagen och dess konsekvenser följs upp. Utskottet anser det vara nödvändigt att konsekvenserna av lagen om funktionshindersservice följs upp och utvärderas samt att åtgärder vidtas för att precisera detaljregleringen och bestämmelsen om tillämpningsområdet med beaktande av de ramvillkor som grundlagsutskottet har fastställt, om det behövs för att lagen ska förbli en speciallag avsedd för personer med funktionsnedsättning. (*Utskottets förslag till uttalande 1*)

Förslagen angående klientavgifter

I propositionen föreslås det att 2 § i lag om funktionshindersservice får ett nytt 4 mom. med en informativ hänvisning till lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992, nedan klientavgiftslagen). Enligt klientavgiftslagen är en del av social- och hälsovårdstjänsterna avgiftsfria, för en del tjänster är avgiften samma för alla och för en del av tjänsterna bestäms avgifterna enligt betalningsförmågan. Enligt 4 § i klientavgiftslagen är funktionshindersservice i huvudsak avgiftsfri.

Dessutom föreslås det att paragrafen får ett nytt 5 mom. Där ska det stå att utöver vad som i 11 § i klientavgiftslagen föreskrivs om efterskänkande av avgift eller nedsättning av fastställd avgift, ska avgift för social- och hälsovårdstjänster som ordnas enligt den sekundära lagstiftningen inte bestämmas, eller avgiften efterskänkas eller nedsätts, om avgiften hindrar eller väsentligen försvårar ordnandet av individuell service för personen med funktionsnedsättning eller om det är befogat med beaktande av vårdsynpunkter.

Syftet med den här så kallade skyddsbestämmelsen är att i högre grad än enligt 11 § i klientavgiftslagen skydda personer med funktionsnedsättning mot att klientavgifterna skulle förhindra tillgången till eller anlitaandet av sådan service enligt den primära lagstiftningen inom social- och hälsovården som motsvarar personens servicebehov, understryker utskottet. Skyddsbestämmelsen förpliktar till att bedöma vilken betydelse en klientavgift som påförs eller som redan påförts för en social- och hälsovårdstjänst enligt den primära lagstiftningen har för klientens ställning. Bedömningen ska gälla behovet att inte påföra eller efterskänka eller sänka klientavgiften, inte

Betänkande ShUB 28/2024 rd

valet av den service som ska beviljas klienten och av den lag som gäller den (primär eller sekundär), vilken ska ha gjorts före en eventuell bedömning av klientavgifterna i samband med bedömningen av servicebehovet och beslutsprövningen i fråga om servicen.

Utskottet välkomnar syftet med den föreslagna skyddsbestämmelsen. Vid utskottets sakkunnigutfrågning uttrycktes dock oro över att processen för att nedsätta och efterskänka klientavgifter blir komplicerad och svår att tillämpa i praktiken. Skyddsbestämmelsen upplevdes också vara mångtydig. Dessutom ansågs det att skyddsbestämmelsen bör tas in i lagen om klientavgifter och inte i lagen om funktionshinderservice, eftersom klientavgiftslagen föreskriver om sökande av ändring i klientavgifter.

Enligt utredning från social- och hälsovårdsministeriet är avsikten med skyddsbestämmelsen att säkerställa tillgången till service för personer med funktionsnedsättning, och därför är det nödvändigt att uttryckligen föreskriva om detta i lagen om funktionshinderservice. Utskottet noterar dock att bestämmelsen i 11 § i klientavgiftslagen om efterskänkning och nedsättning av klientavgifter enligt undersökningar tillämpas mycket olika i välfärdsområdena och att villkoren för klienterna i olika välfärdsområden och klientsituationer är mycket ojämlika. Utskottet anser det nödvändigt att man vid genomförandet av lagen fäster särskild uppmärksamhet vid en jämlik tillämpning av bestämmelserna om skäligare klientavgifter inom välfärdsområdena och vid uppföljningen av verkställigheten av bestämmelsen.

Socialvårdslagens 4 § om bedömning av klientens intresse

I propositionen föreslås det också att bestämmelsen i 4 § i socialvårdslagen om omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av klientens intresse förtydligas så att den avgift som tas ut för servicen inte inverkar på den bedömning av klientens intresse som avses i bestämmelsen. Syftet med bestämmelsen är att förtydliga vilken inverkan klientavgifterna har på bedömningen av klientens intresse och att betona att det endast är klientens servicebehov, och inte avgifterna, som blir avgörande för vilken lagstiftning som ska tillämpas.

Utskottet anser att preciseringen är motiverad, eftersom bestämmelsen stärker åtskillnaden mellan bedömningen av servicebehovet och besluten om klientavgifter och bidrar till att lagen om funktionshinderservice förblir en speciallag avsedd för personer med funktionsnedsättning. Enligt propositionen har klientavgiften för servicen kunnat bli avgörande för lagvalet mellan den allmänna lagen och speciallagen, trots att innehållet i den valda servicen inte på bästa sätt motsvarar klientens individuella behov.

Sakkunniga uttryckte oro över att klientavgifterna kan hindra en person med funktionsnedsättning från att anlita service enligt den primära lagstiftningen. Syftet med den föreslagna bestämmelsen om klientavgifter i lagen om funktionshinderservice är att säkerställa att klientavgifterna inte hindrar en person med funktionsnedsättning från att få eller använda tjänster som motsvarar personens servicebehov enligt den primära lagstiftningen om social- och hälsovården. Utskottet betonar dock att detta förutsätter att välfärdsområdena och klienterna är medvetna om möjligheten att jämka avgifterna och att man vid bedömningen av avgifternas skälighet beaktar intressena för personen med funktionsnedsättning.

Betänkande ShUB 28/2024 rd

Kostnadseffekterna av ändringarna i tillämpningsområdet

Lagen om funktionshinderservice skapar subjektiva rättigheter till service för de personer som omfattas av tillämpningsområdet, det vill säga servicen ska genomföras oberoende av de anslag som reserverats. Ikraftträdandet av lagen om funktionshinderservice uppskattas öka välfärdsområdenas nettoutgifter med 24,8 miljoner euro 2025, med 31,2 miljoner euro 2026, med 37,3 miljoner euro 2027 och med 29,4 miljoner euro 2028 (moment 28.89.31).

Till följd av de ändringar som gjordes vid riksdagsbehandlingen av den antagna lagen om funktionshinderservice (RP 191/2022 rd) avsattes enligt propositionen (s. 8) i den tekniska planen för de offentliga finanserna 2024–2027 anslag på 25,2 miljoner euro för 2024, 32,4 miljoner euro för 2025, 35,5 miljoner euro för 2026 och 35,9 miljoner euro för 2027 för genomförandet av lagen. Efter slopandet av åldersavgränsningen var det inte möjligt att grundligt bedöma lagens kostnader, så det var osäkert om finansieringen skulle räcka till för att tillhandahålla tjänster enligt den nya lagen. I den tekniska planen för de offentliga finanserna för 2024–2027 gjordes en ramreservering på 100 miljoner euro, vilket utgjorde en utökning i förhållande till det budgeterade anslaget.

Enligt regeringsprogrammet får den antagna lagen om funktionshinderservice (RP 191/2022 rd) leda till en kostnadsökning på 100 miljoner euro i förhållande till gällande lagstiftning. I den nu aktuella propositionen (RP 122/2024 rd) har det dock enligt motiveringen (s. 66) inte funnits behov av att använda hela det tilläggsanslag som reserverats för propositionen, eftersom de preciseringar av tillämpningsområdet som föreslås i propositionen innebär att antalet klienter som berörs av service enligt lagen om funktionshinderservice inte avsevärt skiljer sig från bedömningen i regeringens ursprungliga proposition (RP 191/2022 rd).

Enligt uppgift från social- och hälsovårdsministeriet bör den nu aktuella ändringen av tillämpningsområdet i fråga om livsskede samordnas med finansieringen av välfärdsområdena i samband med behandlingen av budgetpropositionen i riksdagen. Enligt utredning är bedömningen av de eventuella konsekvenserna av att 2 § 3 mom. om livsskedet stryks förenad med många osäkerhetsfaktorer, så enligt social- och hälsovårdsministeriet är det inte möjligt att göra en uppskattning av beloppet med den här tidsplanen innan lagen träder i kraft. Den slutliga effekten av strykningen framgår enligt social- och hälsovårdsministeriet först vid genomförandet (tillämpning och ändringssökande).

Enligt finansministeriet har strykningen av 2 § 3 mom. en kostnadsökande effekt. Kostnaderna stiger särskilt till följd av att klienterna eventuellt övergår från tjänster för äldre till tjänster för personer med funktionsnedsättning, varvid intäkterna från klientavgifterna sjunker och nettokostnaden ökar. Kostnaderna ökar också på grund av att efterfrågan på tjänster ökar. Om tjänsterna häfter beviljas i form av service för personer med funktionsnedsättning omfattas de i högre grad av subjektiva rättigheter samtidigt som prövningsrätten minskar. Då måste allt mer service beviljas. Dessutom innehåller 2 § utan 3 mom. enligt finansministeriet mer prövningsrätt, vilket gör det allt mer oklart hur mycket framför allt äldre personer söker tjänster som funktionshinderservice, hur många positiva beslut som fattas för dem av välfärdsområdet och hurdan rättspraxis som utformas.

Betänkande ShUB 28/2024 rd

Också finansministeriet betonar att ministeriet inte har haft möjlighet att göra en grundlig konsekvensbedömning av helheten på grund av den tid som står till förfogande, vissa förslag till bestämmelser med kostnadsverkningar i propositionen plus konsekvenskedjorna och det svaga faktaunderlaget gällande strykningen av 2 § 3 mom. Enligt finansministeriet har det föreslagna momentet som nu ska slopas dock ansetts vara en viktig faktor som styr beviljandet av tjänster.

Finansministeriet konstaterar i sin utredning till utskottet att 9 § i lagen om välfärdsområdenas finansiering (617/2021, nedan finansieringslagen) kräver att ändringar i skyldigheterna beaktas fullt ut (nettokostnad) när finansieringen fastställs för finansåret. Därför bör också konsekvenserna av de ändringar som görs vid riksdagsbehandlingen beaktas i finansieringen från och med ändringens ikraftträdande. Finansministeriet uppger att välfärdsområdenas förutsättningar att verkställa lagstiftningen stärks om det reserveras sammanlagt 45 miljoner euro för genomförandet av den nya lagen om funktionshindersservice för 2025. Jämfört med budgetpropositionen är ökningen under moment 28.89.31 således 20,2 miljoner euro utöver det redan reserverade beloppet på 24,8 miljoner euro.

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår att det i samband med budgetpropositionen reserveras 45 miljoner euro enligt finansministeriets förslag för genomförandet av lagförslaget. Detta ska stärka förutsättningarna för genomförandet. Utskottet konstaterar dock att statsrådet noggrant måste följa tillämpningen och verkställigheten av den föreslagna lagen. Dessutom måste statsrådet noggrant bedöma välfärdsområdenas kostnader för genomförandet av lagen i samband med utarbetandet av en tilläggsbudget samt i tilläggsbudgeten till fullt belopp ta in välfärdsområdenas kostnader till följd av ändringarna i skyldigheterna enligt den föreslagna lagstiftningen på det sätt som förutsätts i 9 § i finansieringslagen, vilket också framgår av finansministeriets yttrande. (*Utskottets förslag till uttalande 2*)

Verkställighet och uppföljning

Utskottet noterar att en utredning som gjorts av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården i slutet av 2023 visar att den gällande lagen om service och stöd på grund av handikapp i viss mån har tillämpats på olika sätt i olika välfärdsområden. Med tanke på tillgodoseendet av klienternas rättigheter är det också en risk att det råder brist på socialarbetare som bedömer servicebehovet och att välfärdsområdena har ekonomisk press på sig när det gäller att ordna tjänsterna. För att syftena med den nya lagen om funktionshindersservice och det preciserade tillämpningsområdet ska uppfyllas måste styrningen av genomförandet samordnas på riksnivå för att personer med funktionsnedsättning ska få den service de behöver på lika villkor inom de olika områdena, understryker utskottet. (*Utskottets förslag till uttalande 3*)

Enligt propositionen är avsikten att styrningen och utbildningen vid genomförandet samt Institutet för hälsa och välfärds handbok om funktionshindersservice ska styra tillämpningen av lagen så att den förblir en speciallag avsedd för personer med funktionsnedsättning. Utskottet anser dessutom att det är viktigt att genomförandet av lagstiftningen styrs så att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och rätten till tjänster för personer med funktionsnedsättning faktiskt tillgodoses.

Betänkande ShUB 28/2024 rd

Utskottet understryker vikten av att följa upp lagstiftningens konsekvenser. När riksdagen antog lagen om funktionshindersservice förutsatte den att statsrådet följer hur lagändringarna påverkar tillgodoseendet av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och vid behov vidtar åtgärder för att ändra lagstiftningen (RSv 328/2022 rd). Vid behandlingen av lagen om funktionshindersservice har också grundlagsutskottet (GrUU 100/2022 rd) betonat vikten av att följa upp konsekvenserna, eftersom lagförslaget under riksdagsbehandlingen ändrades avsevärt inom en stram tidtabell och utan en sedvanlig konsekvensbedömning. Utskottet anser det viktigt att också följa upp hur ändringarna i lagen om funktionshindersservice påverkar tillgodoseendet av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och i synnerhet rättigheterna för eventuella förbisedda grupper och deras språkliga rättigheter. (*Utskottets förslag till uttalande 4*)

DETALJMOTIVERING

1. Lagen om ändring av lagen om funktionshindersservice

2 §. Lagens tillämpningsområde och förhållande till annan lagstiftning.

2 §. Paragrafrubriken. Utskottet föreslår att 3 mom. stryks med anledning av grundlagsutskottets anmärkning om lagstiftningsordningen, så 4 mom. i lagförslaget blir 3 mom. och 5 mom. blir 4 mom. Dessutom föreslår utskottet att lagens ingress ändras med anledning av att momentet stryks.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 2 i proposition RP 122/2024 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 i proposition RP 122/2024 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen godkänner fyra uttalanden. (Utskottets förslag till uttalanden)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av lagen om funktionshinderservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om funktionshinderservice (675/2023) 2 § 1 och 2 mom., 27 § 3 mom., 29 § 1 mom. samt 37 och 38 § och
fogas till 2 § nya 3–4 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 5 mom., som följer:

2 §

Lagens tillämpningsområde och förhållande till annan lagstiftning

Denna lag tillämpas på ordnandet av särskild service för sådana personer med funktionsnedsättning som på grund av en långvarig fysisk, kognitiv, psykisk, social eller sensorisk begränsning i funktionsförmågan som orsakas av en funktionsnedsättning eller sjukdom nödvändigt behöver hjälp eller stöd för sin normala livsföring. Service ordnas med stöd av denna lag endast om de tjänster som avses i någon annan lag inte är lämpliga och tillräckliga med hänsyn till personens individuella servicebehov och intresse. Bestämmelser om klientens intresse finns i 4 och 5 § i socialvårdslagen (1301/2014).

Service för personer med funktionsnedsättning ordnas i första hand med stöd av socialvårdslagen, hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (980/2012), lagen om småbarnspedagogik (540/2018), lagen om grundläggande utbildning (628/1998) eller någon annan primär lag.

~~Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. ordnas service enligt denna lag för en person med funktionsnedsättning endast om personens nödvändiga behov av hjälp och stöd avviker från vad som är vanligt i det livsskede som personen befinner sig i.~~

För service inom social- och hälsovården som ordnas enligt den primära lagstiftningen kan avgift tas ut på det sätt som föreskrivs i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992).

Utöver vad som i 11 § i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården föreskrivs om efterskänkande av avgift eller nedsättning av fastställd avgift, ska avgift för social- och hälsovårdstjänster som ordnas enligt en i 2 mom. avsedd lag inte bestämmas, eller avgiften efterskänkas eller nedsätts, om avgiften hindrar eller väsentligen försvårar ordnandet av individuell service för personen med funktionsnedsättning eller om det är befoget med beaktande av vårdsynpunkter.

— — — — —

Betänkande ShUB 28/2024 rd

27 §

Arbetsverksamhet för personer med utvecklingsstörning

En person med utvecklingsstörning som deltar i arbetsverksamhet har rätt till avgiftsfria resor till arbetsverksamheten, om han eller hon har särskilda svårigheter att röra sig och inte utan oskäligt stora svårigheter självständigt kan använda den offentliga kollektivtrafiken. På arbetsverksamhet tillämpas dessutom vad som föreskrivs i 27 e § 3 mom. i socialvårdslagen (710/1982).

29 §

Tillhandahållande av stöd för rörligheten

Stöd för rörligheten för personer med funktionsnedsättning kan tillhandahållas

- 1) som färdtjänst,
 - 2) med hjälp av personlig assistans,
 - 3) med hjälp av en ledsagare,
 - 4) genom att som ekonomiskt stöd enligt 32 § ställa en bil eller något annat färdmedel som lämpar sig för personen i fråga till personens förfogande,
 - 5) genom att bevilja ekonomiskt stöd enligt 32 § för anskaffning av en bil eller något annat färdmedel,
 - 6) på något annat lämpligt sätt.
-

37 §

Tillsyn

Bestämmelser om egenkontroll och myndighetstillsyn finns i 4 och 5 kap. i lagen om tillsynen över social- och hälsovården (741/2023).

38 §

Avgifter för funktionshinderservice

Bestämmelser om de avgifter som tas ut för särskild service som ordnas enligt denna lag finns i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 4 § i socialvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 4 § i socialvårdslagen (1301/2014) ett nytt 3 mom. som följer:

4 §

Klientens intresse

Vid bedömningen av klientens intresse beaktas inte den avgift som påförs för servicen. Om de avgifter som tas ut för socialservice föreskrivs särskilt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Utskottets förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att statsrådet följer upp och skyndsamt bedömer konsekvenserna av lagen om funktionshinderservice och vidtar åtgärder för att precisera detaljregleringen och bestämmelsen om tillämpningsområdet, om det behövs för att lagen ska förbli en speciallag avsedd för personer med funktionsnedsättning.*
2. *Riksdagen förutsätter att statsrådet på det sätt som krävs i 9 § i lagen om välfärdsområdenas finansiering från och med lagens ikraftträdande tillförsäkrar välfärdsområdena tillräckliga resurser för att säkerställa servicen för personer med funktionsnedsättning.*
3. *Riksdagen förutsätter att statsrådet styr genomförandet av lagen om funktionshinderservice så att en samordnad tillämpning av lagen på riksnivå och en jämlik tillgång till service för personer med funktionsnedsättning säkerställs i de olika områdena.*
4. *Riksdagen förutsätter att statsrådet följer hur ändringarna i lagen om funktionshinderservice påverkar tillgodoseendet av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och i synnerhet rättigheterna för eventuella förbisedda grupper och deras språkliga rättigheter samt att statsrådet vid behov vidtar åtgärder för att ändra lagstiftningen.*

Betänkande ShUB 28/2024 rd

Helsingfors 10.12.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Kiuru sd (delvis)
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Maaret Castrén saml (delvis)
medlem Bella Forsgrén gröna (delvis)
medlem Hanna-Leena Mattila cent (delvis)
medlem Ville Merinen sd (delvis)
medlem Ilmari Nurminen sd (delvis)
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Minna Reijonen saf (delvis)
medlem Anne Rintamäki saf (delvis)
medlem Päivi Räsänen kd (delvis)
medlem Pia Sillanpää saf
medlem Markku Siponen cent(delvis)
medlem Oskari Valtola saml (delvis)
medlem Henrik Wickström sv (delvis)
ersättare Mari Kaunistola saml (delvis)
ersättare Suna Kymäläinen sd (delvis)
ersättare Milla Lahdenperä saml (delvis)
ersättare Aki Lindén sd (delvis)
ersättare Martin Paasi saml (delvis)
ersättare Jaana Strandman saf (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Pirjo Kainulainen
utskottsråd Sanna Pekkarinen
utskottsråd Päivi Salo.

Betänkande ShUB 28/2024 rd
Reservation 1 /gröna, sd, vänst

Reservation 1

Motivering

I regeringens proposition om precisering av tillämpningsområdet för lagen om funktionshinderservice är det ytterst viktigt att ägna uppmärksamhet åt dess konsekvenser för tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna för och likabehandlingen av personer med funktionsnedsättning. Propositionen innehåller betydande ändringar som gäller lagens tillämpningsområde, förhållandet mellan primär och sekundär lagstiftning samt klientavgifter. Även om syftet i sig är att förtydliga förhållandet mellan den allmänna lagstiftningen och speciallagstiftningen leder regeringens andra syfte, att samtidigt betydligt minska kostnaderna för funktionshinderservice, till att den föreslagna regleringen inte i tillräcklig utsträckning tryggar den faktiska möjligheten för personer med funktionsnedsättning att få de tjänster som de behöver utifrån individuella servicebehov. Propositionen åsidosätter också hur utsatta personer med funktionsnedsättning är när det gäller avgiftsbelagda tjänster och vilka utmaningar välfärdsområdena har när det gäller att garantera tjänster enligt den allmänna lagstiftningen och speciallagstiftningen, vilket bland annat har lett till regionala skillnader när det gäller att tillhandahålla funktionshinderservice.

Tryggande av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Det är viktigt att lagen om funktionshinderservice kvarstår som en speciallag som garanterar särskilda tjänster för personer med de svåraste funktionsnedsättningarna som subjektiva rättigheter. Regleringen måste vara noggrant avgränsad, tydlig och begriplig för att såväl personer med funktionsnedsättning som de tjänsteinnehavare som fattar beslut ska kunna lita på att man med hjälp av den på ett förutsägbart sätt kan bestämma vilka tjänster som personer med funktionsnedsättning har rätt till, ofta hela livet. Eftersom lagen om funktionshinderservice tillgodoser den rätt som personer med funktionsnedsättning har enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning att få funktionshinderservice efter individuella behov, måste lagen till alla delar vara förenlig med FN-konventionen. Lagen måste således betona likabehandling av personer med funktionsnedsättning både i förhållande till varandra och i förhållande till personer utan funktionsnedsättning, full delaktighet i samhället och självbestämmanderätt för personer med funktionsnedsättning, vilket förutsätter att de får tillgång till specialtjänster som garanterar ett självständigt liv, såsom personlig assistans.

Det föreslagna 2 § 1 mom. är problematiskt, eftersom den inte klart skiljer mellan lagens personkrets, dvs. vem som vid tillämpningen av lagen betraktas som personer med funktionsnedsättning, och de allmänna förutsättningarna för att få service, dvs. när funktionshinderservice tillhandahålls som specialservice enligt lagen om funktionshinderservice. I propositionen har definitionen av personer med funktionsnedsättning förenklats på ett sådant sätt den inte längre helt motsvarar funktionsrättskonventionen. I konventionen definieras funktionsnedsättning i enlighet med den sociala modellen för funktionsnedsättning, särskilt genom de hinder som samhället skapar. I propositionen har denna aspekt utelämnats, vilket kan inskränka lagens tillämpningsområde särskilt i fråga om dem som hör till neurospektrumet eller lider av ME- och POTS-sjukdomar, vars ställning när det gäller att få tillgång till service enligt lagen om funktionshinderservice redan nu är oklar. Enbart det att begreppet social funktionsnedsättning står kvar i propositionen

Betänkande ShUB 28/2024 rd
Reservation 1 /gröna, sd, vänst

räcker inte till för att lösa alla problem med tillämpningen av den gällande lagen. Med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna måste lagens personkrets omfatta alla personer med funktionsnedsättning enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, så regeringens förslag att inte längre följa principerna i konventionen är problematiskt med tanke på såväl fullgörandet av de människorättsförpliktelser som är bindande för Finland som tillförsäkrandet av tillräckliga socialvårdstjänster på lika villkor enligt 19 § 3 mom. i grundlagen.

Av dessa orsaker är den formulering om tillämpningsområdet för lagen om funktionshindersservice som regeringen Marin förbundit sig till, dvs. att trygga de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, mer funktionell. Vi föreslår att den står kvar som 2 § 1 mom. Samtidigt ska också 2 § 2 mom. stå kvar i enlighet med hur regeringen Marin formulerade det. Vi föreslår ändå att den förtydligas genom en hänvisning enligt propositionen till lagen av stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre.

Att knyta specialservice för personer med funktionsnedsättning till behov som är vanliga i ett visst livsskede

Regeringen föreslog att lagen om funktionshindersservice preciseras så att servicen enligt lagen tillgodoser servicebehoven hos en person med funktionsnedsättning endast om personens nödvändiga behov av hjälp och stöd avviker från vad som är vanligt i det livsskede som personen befinner sig i (2 § 3 mom. i lagförslag 1). I propositionsmotiven avses med livsskeden barndom och ungdom, vuxenliv samt ålderdom. Flera yttranden i samband med utskottets sakkunnigutfrågning förde fram hur syftet med denna skenbart allmänt formulerade bestämmelse, som ska täcka alla livsskeden, har varit att utesluta i synnerhet äldre personer med funktionsnedsättning från tillämpningsområdet för lagen om funktionshindersservice. Finansministeriets kalkyl över bestämmelsens ekonomiska konsekvenser stärker slutsatsen, även om det utifrån sakkunnigutfrågningen kan antas att tillämpningsområdet för lagen om funktionshindersservice samtidigt beskärs också i andra livsskeden när tillgången till funktionshindersservice knyts till ett krav på att behovet av hjälp och stöd ska avvika från vad som är vanligt i det livsskede som personen befinner sig i. Sakkunniga lyfte till denna del också fram hur behandlingen av barndomen och ungdomen som ett enda livsskede är problematiskt med tanke på tillgången till funktionshindersservice som stöder utvecklingen mot ett självständigt liv under ungdomen.

Grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande att det i sig är godtagbart att bedöma behovet av specialservice enligt lagen om funktionshindersservice med beaktande av olika livsskeden (GrUU 44/2024 rd, stycke 5). Grundlagsutskottet har redan tidigare påpekat att det till exempel inte nödvändigtvis är problematiskt att göra skillnad mellan exempelvis tjänster för personer i arbetsför ålder och för personer som passerat arbetsför ålder, förutsatt att det finns en godtagbar grund för skillnaderna (GrUU 79/2022 rd, stycke 18). De bestämmelser i lagen om funktionshindersservice som gör en sådan åtskillnad enligt persongrupp i fråga om tillgången till särskilda tjänster kräver en grundlig lagberedning (se GrUU 79/2022 rd, stycke 18), eftersom bestämmelser som skapar subjektiva rättigheter av orsaker som följer av 19 och 80 § i grundlagen måste vara exakta och tydliga (GrUU 79/2022 rd, stycke 10). Grundlagsutskottet ansåg med hänsyn till grundlagen att bristen på exakthet och noggrann avgränsning i 2 § 3 mom. i lagförslag 1 inte kan anses ändamålsen-

Betänkande ShUB 28/2024 rd
Reservation 1 /gröna, sd, vänst

lig vid en reglering av de rättigheter i den föreslagna lagen som anknyter till de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 4/2022 rd, stycke 6).

Eftersom regeringen inte ens försökt utveckla lagen om funktionshinderservice så att det genom preciseringen av lagen bättre än tidigare är möjligt att ge personer med funktionsnedsättning tillgång till tjänster som utifrån deras behov är så lämpliga som möjligt i olika livsskeden och livssituationer, gick det inte att i social- och hälsovårdsutskottet undanröja den av grundlagsutskottet påpekade konflikt med grundlagen som finns i propositionen på annat sätt än genom att den föreslagna bestämmelsen i 2 § 3 mom. i lagförslag 1 förkastas på det sätt som framgår av betänkandet.

Propositionen skulle till denna del ha äventyra jämlikheten för personer med funktionsnedsättning och rättsskyddet för personer med funktionsnedsättning och socialarbetare som tillämpar lagen. I samband med utskottets sakkunnigutfrågning framgick det att det i och för sig finns ett behov av att precisera lagen om funktionshinderservice, men att det bör göras på ett helt annat sätt som utgår från de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Därför understöder vi att 2 § 3 mom. i lagförslag 1 i propositionen stryks i enlighet med betänkandet.

Tryggande av likabehandling

Enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska funktionshinderservicen främja självbestämmanderätten för personer med funktionsnedsättning och deras fulla inkludering och deltagande i samhället. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning förpliktar medlemsstaterna att se till att personer med funktionsnedsättning får de rimliga anpassningar som de behöver i all offentlig och privat verksamhet.

Enligt 15 § i diskrimineringslagen ska rimliga anpassningar genomföras för personer med funktionsnedsättning för att trygga likabehandlingen. Bestämmelsen utsträcker sig också till tillämpningen av lagen om funktionshinderservice. Genom rimliga anpassningar säkerställs att de subjektiva rättigheterna för personer med funktionsnedsättning faktiskt tillgodoses på ett sätt som motsvarar deras individuella behov också till exempel i sådana särskilda situationer som man i välfärdsområdena inte har tänkt på i samband med utarbetandet av olika tillämpningsanvisningar som styr beviljandet av tjänster för personer med funktionsnedsättning. För att styra välfärdsområdenas beslutsfattande och säkerställa att lagen om funktionshinderservice är förenlig med konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning bör den skyldighet till skäliga anpassningar som baserar sig på redan gällande rätt tydligt skrivas in i lagen om funktionshinderservice. Det stärker tillgodoseendet av likabehandlingen i praktiken och sänder personer med funktionsnedsättning en signal om att de redan med stöd av diskrimineringslagen har rätt att kräva rimliga anpassningar när de behöver funktionshinderservice. För närvarande känner såväl personer med funktionsnedsättning som arbetstagare som fattar beslut om funktionshinderservice inom välfärdsområdena inte i tillräcklig utsträckning till hur diskrimineringslagen påverkar tillämpningen av handikappservicelagen.

Betänkande ShUB 28/2024 rd
Reservation 1 /gröna, sd, vänst

Av nämnda orsaker föreslår vi att det i diskrimineringslagen läggs till en hänvisningsbestämmelse som ett eget nytt moment i samband med bestämmelserna om tillämpningsområde (2 § 3 mom. i reservationen).

Klientavgifter och finansieringen av välfärdsområdena

Alla personer med funktionsnedsättning får inte alla tjänster som motsvarar deras individuella behov i form av särskild service enligt lagen om funktionshinderservice. Syftet med propositionen är att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att i större utsträckning än tidigare hänvisas till tjänster enligt den primära lagstiftningen, såsom socialvårdslagen. De tjänsterna är i huvudsak avgiftsbelagda, till skillnad från tjänster enligt lagen om funktionshinderservice. Det medför ekonomiska hinder för tillgången till tjänster för personer med funktionsnedsättning, vilket ställer i synnerhet ekonomiskt utsatta personer med funktionsnedsättning i en sämre ställning än andra befolkningsgrupper. Syftet med funktionshinderservicen är att kompensera för de olägenheter som funktionsnedsättningen medför och individen ska inte vara tvungen att betala för servicen. Propositionen skiljer sig också till denna del från principerna i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Till exempel SOSTE lyfter i sitt yttrande fram hur finansieringsmodellen för välfärdsområdena, enligt vilken intäkterna från klientavgifterna dras av från områdenas finansiering med allmän täckning, ökar trycket på att ta ut klientavgifter till maximibelopp. Det försämrar välfärdsområdenas möjligheter att sänka avgifterna eller avstå från att ta ut dem. Klientavgifterna kan hindra i synnerhet de mest utsatta personerna från att få tillgång till de tjänster de behöver.

De skyddsbestämmelser i propositionen som gäller efterskänkning eller nedsättning av klientavgifter är viktiga. De lämnar dock alltför mycket rum för tolkning och är svagt förpliktande. Att lättnaderna i klientavgifterna inte fungerar och att ansökningsprocesserna för dem är tungrodda leder till att i synnerhet personer med låga inkomster inte får sina rättigheter tillgodosedda. Beslut om att sänka klientavgifterna och beslut om att inte alls ta ut avgifter bör fattas automatiskt, utan att klienten särskilt ska begära om det. Skyddsbestämmelsen bör också lagstiftningstekniskt tas in i lagen om klientavgifter för att regleringen ska kunna hittas lätt och överensstämma med procedurbestämmelserna om klientavgifter.

Propositionen ändrar socialvårdslagen så att klientavgifterna inte längre beaktas när det avgörs om servicebehovet hos en person med funktionsnedsättning ska tillgodoses med stöd av socialvårdslagen eller med stöd av lagen om funktionshinderservice. Det är problematiskt, eftersom den belastning som klientavgiften utgör hittills har beaktats i lagvalet i vissa situationer. Propositionen verkar betona välfärdsområdenas ekonomiska aspekter på bekostnad av intressena hos utsatta personer med funktionsnedsättning. Denna ändring är principiellt betydelsefull och inskränker behovsprincipen, som hör till kärnan i socialvårdsrätten. Eftersom den görs i socialvårdslagen, utsträcker sig den inte enbart till tillämpningsområdet för lagen om funktionshinderservice, utan till alla delområden inom socialvården. Vi motsätter oss en sådan förändring.

Därför föreslår vi att propositionens lagförslag 2 förkastas. Samtidigt föreslår vi att 2 § 4 mom. i lagförslag 1 stryks. Vi föreslår att 2 § 5 mom. i lagförslag 1 godkänns i enlighet med betänkandet, eftersom det i samband med riksdagsbehandlingen inte har varit möjligt att utveckla klientav-

Betänkande ShUB 28/2024 rd
Reservation 1 /gröna, sd, vänst

giftslagen så att en skyddsbestämmelse kunde tas in i klientavgiftslagen i stället för i 2 § i lagen om funktionshinderservice.

Tolkningstjänster för personer med funktionsnedsättning

Ansvaret för att ordna och finansiera tolkningstjänster för personer med tal- eller hörselnedsättning samt teckenspråkiga överfördes från kommunerna till staten vid ingången av 2011 på det sätt som överenskomts i samband med kommun- och servicestrukturreformen. När överföringen beslutades ansågs Folkpensionsanstalten ha de bästa förutsättningarna att sköta uppgiften. Folkpensionsanstalten ordnar således tjänster som är viktiga för personer med tal- och hörselnedsättning samt för teckenspråkiga och om vilka det inte föreskrivs i lagen om funktionshinderservice, utan i en separat lag om tolkningstjänst för handikappade personer samt i lagen om service och stöd på grund av handikapp.

Enligt den information som social- och hälsovårdsutskottet fått i samband med sakkunnigutfrågningen har det förekommit betydande brister i de tolkningstjänster som Folkpensionsanstalten ansvarar för. De har äventyrat möjligheterna för personer med funktionsnedsättning som använder tolkningstjänster att leva självständigt och delta på lika villkor i samhället.

Vi anser därför att det är nödvändigt att utreda vilka åtgärder som bör vidtas för att avhjälpa bristerna i tolkningstjänsterna för personer med funktionsnedsättning.

Det behövs tillräckliga anslag i statsbudgeten för verkställigheten av lagen

Social- och hälsovårdsutskottet begärde, med tanke på behandlingen av budgeten, den 4 december 2024 av social- och hälsovårdsministeriet och finansministeriet en bedömning av kostnadseffekterna för välfärdsområdena av att propositionens 2 § 3 mom. stryks. Uppgifterna om ändringens kostnadseffekter är av stor betydelse med tanke på lagstiftningen om finansieringen av välfärdsområdena, eftersom handikappservicelagen innehåller bestämmelser om sådana subjektiva rättigheter för personer med funktionsnedsättning som måste tryggas fullt ut oberoende av den finansiering som välfärdsområdet förfogar över. När staten ålägger välfärdsområdena uppgifter som hänför sig till verkställigheten av lagen om funktionshinderservice är den därför skyldig att omsorgsfullt och fullt ut ersätta välfärdsområdena för kostnaderna för uppgifterna.

I regeringens budgetproposition för 2025 ingår 24,8 miljoner euro för genomförandet av uppgiftsändringarna. Enligt finansministeriets yttrande reserverar staten sammanlagt 45 miljoner euro för 2025 för genomförandet av den nya lagen om funktionshinderservice, vilket stärker områdenas förutsättningar att verkställa lagstiftningen. Jämfört med budgetpropositionen ökar således anslaget under moment 28.89.31 med 20,2 miljoner euro. De som undertecknat reservationen begärde ytterligare utredning om detta av finansministeriet. För det första förblev det oklart för utskottet varför finansministeriet har olika bedömningar av hur finansieringen av funktionshinderservicen räcker till. Till exempel i regeringen Marins plan för de offentliga finanserna reserverades 100 miljoner euro mer i den tekniska ramen för genomförandet av lagen om funktionshinderservice. Dessutom hade vi önskat en bedömning av huruvida finansministeriet anser att en tilläggsreservering på 20,2 miljoner euro räcker till för att genomföra tillräcklig service för personer med funktionsnedsättning enligt lagen om funktionshinderservice och för att trygga de

Betänkande ShUB 28/2024 rd
Reservation 1 /gröna, sd, vänst

grundläggande fri- och rättigheterna. Dessutom föreslogs det att ett skriftligt yttrande begärs av Valfärdsområdesbolaget Hyvil Ab utan att tidsplanen fördröjs, så att utskottet får en andra bedömning av huruvida finansieringen räcker till om 2 § 3 mom. stryks. Eftersom företrädarna för regeringspartierna röstade mot dessa förslag och utskottet med rösterna 9 mot 8 beslutade att avsluta sakkunnigutfrågningen, begärdes inga utredningar.

Kostnaderna för genomförandet av den tidigare lag som riksdagen godkände (675/2023) uppskattades våren 2023 uppgå till cirka 25 miljoner euro per år i den tekniska planen för de offentliga finanserna, men redan då ansågs det att uppskattningen inte motsvarar kostnaderna för reformen. Därför reserverade finansministeriet ett tilläggsanslag på 100 miljoner euro för verkställigheten av lagen. Ökningen riktades dock inte till momentet för välfärdsområdena. På grund av den precisering av tillämpningsområdet för lagen om funktionshinderservice som regeringen kom överens om i planen för de offentliga finanserna hösten 2023 slopades cirka 25 miljoner euro som reserverats för finansieringen av välfärdsområdena i den tekniska planen för de offentliga finanserna. För verkställandet av den reviderade lagen om funktionshinderservice anvisades dock ett tillägg på cirka 67 miljoner euro för 2025, cirka 65 miljoner euro för 2026 och cirka 64 miljoner euro för 2027. Valfärdsområdesbolaget Hyvil Ab har i sitt yttrande till utskottet uttryckt stor oro över hur finansieringen ska räcka till. I likhet med Valfärdsområdesbolaget Hyvil Ab förutsätter vi att kostnadsökningen riktas till välfärdsområdena fullt ut redan från ingången av 2025. Det förutsätter att välfärdsområdena i statsbudgeten anvisas betydligt större finansiering än vad som nu tagits in i budgeten för skötseln av de uppgifter som följer av lagen om funktionshinderservice.

Under utskottsbehandlingen krävde vi att social- och hälsovårdsministeriet och finansministeriet ger behövliga noggrannare kalkyler över förändringarna i kostnadseffekterna, men företrädarna för regeringspartierna röstade tyvärr emot ytterligare utredningar. Därigenom skär regeringssidan de facto ned på finansieringen av tjänsterna för personer med funktionsnedsättning. Bedömningen av de eventuella konsekvenserna av att bestämmelsen om livsskedet slopas innehåller många osäkerhetsfaktorer, så enligt finansministeriet är det med den rådande tidsplanen inte möjligt att göra någon exakt uppskattning i euro innan lagen träder i kraft. Det står dock klart att lagen om funktionshinderservice på grund av slopandet av bestämmelsen om livsskedet från och med ingången av 2025 medför betydligt högre kostnader än vad som nu har tagits in i statsbudgeten. Staten är därför skyldig att genast i budgeten anvisa välfärdsområdena en större finansiering. Den otillräckliga finansieringen äventyrar möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att få tillgång till sina rättigheter enligt den nya lagen om funktionshinderservice.

Lika tillgång till tjänster och primär lagstiftning

Propositionens tyngdpunkt på att den allmänna lagstiftningen ska ha företräde framför lagen om funktionshinderservice är problematisk särskilt i situationer där tillgången till eller kvaliteten på tjänster enligt den allmänna lagstiftningen inte motsvarar behoven hos personer med funktionsnedsättning. Till exempel resurserna för tjänster enligt socialvårdslagen är på många ställen otillräckliga, och dessa tjänster har planerats i första hand för att tillgodose behovet av grundläggande försörjning och omsorg, inte med tanke på det särskilda behovet av hjälp och stöd som en funktionsnedsättning medför. Eftersom den allmänna lagstiftningen inte heller baserar sig på principerna i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, är avsikten inte ens att med hjälp av den trygga ett självständigt liv för personer med funktionsnedsättning på

Betänkande ShUB 28/2024 rd
Reservation 1 /gröna, sd, vänst

samma sätt som med specialservice enligt lagen om funktionshinderservice. Förhållandet mellan lagen om funktionshinderservice och den allmänna lagstiftningen måste fastställas entydigt för att tillämpningen av lagen inte äventyrar rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Det oklara förhållandet mellan lagen om funktionshinderservice och den allmänna lagstiftningen kan bli ett hinder till exempel för att få tillgång till tjänster som tryggar ett självständigt liv, såsom personlig assistans, för personer som enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till dessa tjänster.

Riksdagens justitieombudsman har påpekat att tillgången till och kvaliteten på tjänster enligt den allmänna lagstiftningen varierar regionalt, vilket försätter personer med funktionsnedsättning i en ojämlik ställning beroende på var de bor. Dessutom finns det en risk för att personer med funktionsnedsättning hamnar i kläm när det gäller ordnandet av tjänster, om deras behov inte definieras tillräckligt exakt på lagnivå. Detta försätter personer med funktionshinder i en orättvis ställning, eftersom deras behov ofta får ge vika för de ekonomiska realiteterna. Det nuvarande finansieringsläget i välfärdsområdena lovar inga garantier för den faktiska tillgången till tjänsterna. En sådan lagstiftning tryggar inte rätten till tillräckliga socialtjänster enligt 19 § 3 mom. i grundlagen, och den kränker skyldigheten enligt FN:s funktionsrättskonvention att trygga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Lagstiftningen ska ta hänsyn till de individuella behoven och förhindra situationer där en person hamnar utanför tjänsterna.

Propositionen äventyrar tillgången till tillräcklig service för personer med funktionsnedsättning som motsvarar deras individuella behov. I propositionen har man inte beaktat att det ekonomiska trycket kan leda till att servicen underdimensioneras och genomförs så att servicen inte motsvarar de faktiska behoven hos personer med funktionsnedsättning. Exempelvis diskrimineringsombudsmannen har påpekat att välfärdsområdena har konkurrensutsatt transporttjänsterna på ett sätt som har lett till att transporttjänster som till synes utförs på lika villkor leder till att personer med funktionsnedsättning de facto inte når de tjänster som de har rätt till och som motsvarar deras individuella behov. Det strider mot skyldigheten enligt 22 § i grundlagen att se till att de grundläggande fri- och rättigheterna tillgodoses i praktiken. Välfärdsområdenas otillräckliga resurser kan således leda till att servicebehoven hos personer med funktionsnedsättning inte tillgodoses. Till exempel antalet besök inom hemvården har minskat, även om servicebehovet har ökat. Det visar att det inte räcker med bara en lagstadgad skyldighet, utan välfärdsområdena måste också få tillräckliga resurser för att genomföra service. Propositionen leder till att de resurser som står till förfogande för funktionshinderservice i välfärdsområdena minskar i förhållande till den reglering som regeringen Marin hade berett.

Därför föreslår vi att riksdagen inte gör de försämringar i funktionshinderservice som regeringen föreslår.

Förslag

Vi föreslår

*att riksdagen godkänner lagförslag 1 enligt betänkandet men 2 § med ändringar, (**Reservationens ändringsförslag**),*

Betänkande ShUB 28/2024 rd
Reservation 1 /gröna, sd, vänst

att riksdagen förkastar lagförslag 2 och

att riksdagen godkänner tre uttalanden. (Reservationens förslag till uttalande)

1.

Lag

om ändring av lagen om funktionshinderservice

I enlighet med riksdagens beslut
*ändras i lagen om funktionshinderservice (675/2023) 2 § ~~1 och~~ 2 mom., 27 § 3 mom., 29 § 1 mom. samt 37 och 38 § och
fogas till 2 § nya 3–4 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 5 mom., som följer:*

2 §

Lagens tillämpningsområde och förhållande till annan lagstiftning

Denna lag tillämpas på personer (person med funktionsnedsättning)

- 1) vars fysiska, kognitiva, psykiska, sociala eller sensoriska begränsning i funktionsförmågan som orsakas av en funktionsnedsättning eller sjukdom är långvarig eller bestående,
- 2) vars funktionsnedsättning eller sjukdom tillsammans med de hinder som finns i samhället hindrar deltagandet i samhället på lika villkor som andra,
- 3) som nödvändigt kräver tjänster enligt denna lag för att uppnå ett självständigt liv, delaktighet eller jämlikhet.

Enligt tillämpningsområdet ordnas med stöd av lagen om funktionshinderservice sådan särskild service som en person med funktionsnedsättning behöver i sin normala livsföring, om personen inte får lämpliga tjänster enligt sina individuella behov med stöd av socialvårdslagen (1301/2014), hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (980/2012), lagen om småbarnspedagogik (540/2018), lagen om grundläggande utbildning (628/1998) eller någon annan lag.

Bedömningen av vilken service som är lämplig och tillräcklig med hänsyn till den handikappades individuella servicebehov och intresse ska beakta skyldigheten enligt 15 § i diskrimineringslagen att göra rimliga anpassningar för att likabehandling av personer med funktionsnedsättning ska uppnås.

~~För service inom social- och hälsovården som ordnas enligt den primära lagstiftningen kan avgift tas ut på det sätt som föreskrivs i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992).~~

Utöver vad som i 11 § i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården föreskrivs om efterskänkande av avgift eller nedsättning av fastställd avgift, ska avgift för social- och hälsovård-

Betänkande ShUB 28/2024 rd
Reservation 1 /gröna, sd, vänst

stjänster som ordnas enligt en i 2 mom. avsedd lag inte bestämmas, eller avgiften efterskänkas eller nedsätts, om avgiften hindrar eller väsentligen försvårar ordnandet av individuell service för personen med funktionsnedsättning eller om det är befogat med beaktande av vårdsynpunkter. (4 mom. som i ShUB)

— — — — —

27, 29, 37 och 38 §.

(Som i ShUB)

Denna lag träder i kraft den 20 _____

Reservationens förslag till uttalanden

- 1. Riksdagen förutsätter att statsrådet reserverar tillräcklig finansiering för verkställigheten av lagen om funktionshinderservice och bevakar klienternas faktiska tillgång till tjänsterna på ett sätt som tryggar deras självständiga liv och lika delaktighet i samhället samt ser till att lagen om funktionshinderservice vid behov preciseras så att de brister som observeras i den faktiska tillgången till tjänsterna avhjälpas.*
- 2. Riksdagen förutsätter att statsrådet utreder vilka åtgärder som bör vidtas för att avhjälpa bristerna i tolkningstjänsterna för personer med funktionsnedsättning.*
- 3. Riksdagen förutsätter att statsrådet fäster särskild uppmärksamhet vid en jämlik tillämpning av bestämmelserna om jämkning av klientavgifter inom välfärdsområdena och vid uppföljning av genomförandet av bestämmelsen och vid behov vidtar åtgärder för att ändra lagstiftningen.*

Helsingfors 10.12.2024

Bella Forsgrén gröna
Krista Kiuru sd
Ilmari Nurminen sd
Ville Merinen sd
Aki Lindén sd
Suna Kymäläinen sd
Aino-Kaisa Pekonen vänst

Betänkande ShUB 28/2024 rd
Reservation 2 /cent

Reservation 2

Motivering

Kostnadseffekter

Kostnaderna för verkställigheten av lagen om funktionshindersservice 675/2022 beräknades våren 2023 uppgå till cirka 25 miljoner euro per år i planen för de offentliga finanserna. Dessutom reserverade finansministeriet utifrån sin egen bedömning ett tilläggsanslag på 100 miljoner euro för verkställigheten av lagen. Men anslagen allokerades inte på momentet för välfärdsområden.

Vid beredningen av RP 122/2024 har det efter preciseringen av tillämpningsområdet uppskattats att tilläggskostnaderna på årsnivå i förhållande till den gällande lagstiftningen uppgår till cirka 30 miljoner euro. Detta inbegriper den stigande kostnadsnivån och riksdagens ändringar i förhållande till proposition RP 191/2022 rd.

De totala kostnaderna för funktionshindersservicen var i välfärdsområdena cirka 2,5 miljoner euro 2023.

I samband med behandlingen av budgetpropositionen bör riksdagen samordna den nu aktuella lagstiftningsändringen med finansieringen av välfärdsområdena. För att välfärdsområdena ska kunna fullgöra sina lagstadgade skyldigheter måste de anvisas tillräcklig finansiering. Det är absolut nödvändigt att konsekvenserna beaktas också i anslagsnivån när välfärdsområdenas lagstadgade skyldigheter ändras.

Regeringen föreslår i sitt lagförslag preciseringar av tillämpningsområdet för lagen om funktionshindersservice, som träder i kraft vid ingången av 2025.

Centerns utskottsgrupp välkomnar strykningen av den precisering av tillämpningsområdet som skulle ha inneburit att personer med funktionsnedsättning beviljas lagstadgad funktionshindersservice bara om deras nödvändiga behov av hjälp och stöd avviker från vad som är vanligt i det livsskede som personen befinner sig i. Målet var att avgränsa lagen på så sätt att service skulle ordnas enligt lagen endast om service enligt den primära lagstiftningen inte är tillräcklig och lämplig för personens individuella servicebehov och intresse. Avgränsningen av den lagstadgade servicen för de mest utsatta människorna var alltför öppen och oklar.

Om lagen hade genomförts på det föreslagna sättet, skulle detta ha lett till uppenbara svårigheter vid verkställigheten. Hur skulle det ha gått att genuint säkerställa likabehandlingen, då lagstiftningen är mångtydig och oklar.

Den slutliga effekten av strykningen av 2 § 3 mom. i lagförslaget kommer att klarna först vid genomförandet (tillämpning och ändringssökande). Å andra sidan begränsar 1 mom. i bestämmelsen om tillämpningsområdet i sig verkställigheten av lagen som speciallag. Också beskrivningen om relationen mellan avgiftsfrihet för tjänster och klientens intresse dämpar kostnadstrycket. Både med och utan 3 mom. får de berörda personerna service antingen enligt socialvårdslagen el-

Betänkande ShUB 28/2024 rd
Reservation 2 /cent

ler enligt lagen om funktionshindersservice. Strykningen av 2 § 3 mom. i proposition RP 122/2024 rd kan dock med tanke på försiktighetsprincipen kräva tilläggsfinansiering i budgeten för 2025.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner ett uttalande.(Reservationens förslag till uttalande)

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att statsrådet följer vilka konsekvenser ändringarna i lagen om funktionshindersservice har för tillgången till service för personer med funktionsnedsättning och att statsrådet lämnar en utredning om detta till utskottet våren 2026.

Helsingfors 10.12.2024

Hanna-Leena Mattila cent
Markku Siponen cent